

Sygn. akt VII U 1417/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 lutego 2017 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant Małgorzata Nakielska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 6 lutego 2017 r. w Warszawie

sprawy A. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.

o zwrot nienależnie wypłaconego świadczenia (emerytury)

na skutek odwołania A. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...)

oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. zobowiązał ubezpieczoną A. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 46.983,56 zł i odsetek za okres od dnia 28 maja 2013 r. do dnia 11 lipca 2016 r., tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 6.866,53 zł (decyzja z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...)) – dokumentacja zgromadzona w tomie II akt rentowych odwoływającej).

A. M. w dniu 16 sierpnia 2016 r. złożyła do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. odwołanie od ww. decyzji organu rentowego z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...). Ubezpieczona podniosła, że zgodnie z art. 98 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 887 ze zm.) wstrzymanie wypłaty jednego ze świadczeń, o których mowa w art. 95, następuje od dnia, od którego przysługuje prawo do wypłaty świadczenia wyższego lub wybranego przez zainteresowanego. Zaznaczyła, że na mocy przepisów wskazywanej ustawy, w sytuacji zbiegu prawa do wypłaty kilku świadczeń, prawo do świadczenia, które nie będzie wypłacane (wskutek ustalenia, że przysługuje w niższej wysokości, względnie wyboru zainteresowanego) nie ustaje. W razie więc zbiegu u jednej osoby prawa do wypłaty kilku świadczeń, organ rentowy zobowiązany jest do działania z urzędu (dopóki zainteresowany nie złoży przeciwnego wniosku, następować powinna obligatoryjna wypłata świadczenia wyższego). Zdaniem odwoływającej, prowadzi to do wniosku, że wstrzymanie świadczenia przysługującego w zbiegu nie następuje od dnia, w którym powstało prawo do świadczenia wyższego, lecz od dnia, od którego przysługuje wypłata świadczenia wyższego przy odpowiednim zastosowaniu art. 129 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Odwołująca podniosła, że za kwoty nienależnie pobranych świadczeń uważa się świadczenia wypłacone pomimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń albo wstrzymanie ich wypłaty w całości lub części, jeżeli osoba pobierająca świadczenie była prawidłowo pouczona o braku prawa

do ich pobierania. Pouczenie to powinno być jasne pod względem językowym, czytelne redakcyjnie i przejrzyste konstrukcyjnie. Czytelne redakcyjnie i przejrzyste konstrukcyjnie jest natomiast wtedy, gdy dotyczy tylko świadczenia przyznanego i wypłacanego ubezpieczonemu, nie zaś wszelkich, jakie mogą przysługiwać z ubezpieczenia społecznego. Prawidłowe pouczenie ma bowiem decydujące znaczenie dla ustalenia obowiązku zwrotu świadczenia nienależnie pobranego. Samo zaś przytoczenie przepisu ustawy bez jego wyjaśnienia nie może być uznane za prawidłowe. Ponadto do samego ustalenia ewentualnego obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia, decydujące znaczenie ma świadomość i zamiar ubezpieczonego, który pobrał świadczenie w złej wierze. Odwołująca podkreśliła, że sytuacja taka nie miała miejsca w niniejszej sprawie, albowiem nie miała ona świadomości, że pobrała nienależne świadczenie, a także nie działała w złej wierze. Stwierdziła także, że zwracała się do organu rentowego z zapytaniami na temat prawidłowości wypłacanych świadczeń i nie było z jego strony żadnych uwag, czy roszczeń. W związku z powyższym odwołująca wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez ustalenie, iż świadczenie, które pobrała w spornym okresie czasu, nie jest nienależne. Na poparcie swojego stanowiska odwołująca przywołała utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego (odwołanie z dnia 16 sierpnia 2016 r. k. 2-5 a.s.).

Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. w odpowiedzi na odwołanie z dnia 15 września 2016 r. wniosł o oddalenie odwołania od decyzji z dnia 11 lipca 2016 r. i w przypadku rozszerzenia odwołania na decyzję z dnia 5 września 2016 r. również o oddalenie tego odwołania na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. Organ rentowy powołując się na treść art. 138 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podniósł, że w niniejszej sprawie ubezpieczona została poinformowana o braku prawa do pobierania świadczenia w przypadku osiągnięcia przychodów. Kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art. 104 ust. 1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy, poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach – za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji. Organ rentowy zaznaczył, że w dniu 8 marca 2017 r. ubezpieczona złożyła wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego, którą przyznano decyzją z dnia 26 marca 2007 r. i zawieszono z uwagi na fakt, że była mniej korzystna niż pobierane dotychczas świadczenie oraz kontynuowano wypłatę wyższego świadczenia. Wskazał, że w dniu 19 lutego 2016 r. ubezpieczona złożyła pismo informujące, że od dnia 1 czerwca 2004 r. pobiera rentę rodzinną, która to okoliczność została potwierdzona przez Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w piśmie z dnia 14 kwietnia 2016 r. W związku z powyższym, decyzją z dnia 11 maja 2016 r. organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę świadczenia od dnia 1 maja 2016 r. z powodu zbiegu prawa do renty rodzinnej. Jednocześnie na mocy zaskarżonej decyzji zobowiązał ją do zwrotu nienależnie pobranej emerytury za okres 3 lat wstecz, tj. od dnia 1 maja 2013 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 49.983,56 zł. W konkluzji ww. pisma, organ rentowy uznał, że zaskarżona decyzja jest prawnie oraz faktycznie uzasadniona (odpowiedź na odwołanie z dnia 15 września 2016 r. k. 7 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Ubezpieczona A. M. w dniu 15 marca 2004 r. złożyła w Zakładzie Emerytalno-Rentowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. wniosek o rentę z rodzinną po zmarłym w dniu (...) synu D. M.. W rozpoznaniu powyższego wniosku, na mocy decyzji z dnia 1 lipca 2004 r. Dyrektor Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. przyznał ubezpieczonej prawo do policyjnej renty rodzinnej w kwocie 965,52 zł. W treści ww. decyzji wskazał, że przy ustaleniu wysokości renty rodzinnej uwzględniono wysokość renty inwalidzkiej, jaka przysługiwałaby zmarłemu w kwocie 3.179,00 zł oraz przepisy ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji oraz ich rodzin. W kolejnych latach wysokość świadczenia podlegała stosownym waloryzacjom (wniosek z dnia 15 marca 2004 r. k. 2, odpis skrócony aktu zgonu k. 5, decyzja o ustaleniu prawa do policyjnej renty rodzinnej z dnia 1 lipca 2004 r. k. 8, decyzje waloryzacyjne k. 12-21 – dokumentacja zawarta w aktach o sygn. 1041138/VV).

W dniu 8 marca 2007 r. A. M. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych wniosek o emeryturę w związku z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. Do powyższego wniosku odwołująca załączyła kwestionariusz

osobowy dotyczący okresów składkowych i nieskładkowych wraz z dokumentacją potwierdzającą te okresy, w której wskazane zostało m.in., że od dnia 4 sierpnia 2000 r. A. M. pozostawała zatrudniona w wymiarze pełnego etatu w Szpitalu (...) Samodzielnym Publicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w W. na stanowisku salowej. W wypełnieniu powyższego wniosku, odwołującej pomógł pracownik organu rentowego (wniosek z dnia 8 marca 2007 r. wraz z załącznikami k. 1-54 a.r., zeznania odwołującej k. 21-23 a.s.).

Decyzją z dnia 26 marca 2007 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. przyznał wnioskodawczyni A. M. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2007 r., tj. od pierwszego dnia miesiąca, w którym zgłoszono wniosek. Do ustalenia podstawy wymiaru świadczenia organ rentowy przyjął wynagrodzenie, które stanowiło podstawę wymiaru składek z 10 lat kalendarzowych, tj. od stycznia 1997 r. do grudnia 2006 r. Wskaźnik wysokości podstawy wymiaru wyniósł 45,98%, natomiast podstawa wymiaru obliczona przez pomnożenie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową 2.059,92 zł wyniosła 947,15 zł. Do ustalenia wysokości emerytury, Zakład Ubezpieczeń Społecznych uwzględnił 24 lata i 8 miesięcy okresów składkowych oraz 5 lat i 8 miesięcy okresów nieskładkowych. Jednocześnie organ rentowy wskazał, że wypłata emerytury podlega zawieszeniu z uwagi na fakt kontynuowania przez ubezpieczoną zatrudnienia. Zaznaczył, że w celu podjęcia wypłaty emerytury należy przedłożyć w świadectwo pracy lub zaświadczenie, potwierdzające fakt rozwiązania stosunku pracy z każdym pracodawcą na rzecz, którego praca ta była wykonywana bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury. W pkt. IV i V pouczenia, stanowiącego integralną część ww. decyzji organ rentowy wskazał, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności, powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W razie zaś zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej świadczeń emerytalno-rentowych organ rentowy wypłaca jedno ze świadczeń – wyższe lub wybrane przez emeryta – rencistę. Z kolei zasada wypłaty jednego świadczenia nie dotyczy zbiegu uprawnień do emerytury z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z działaniami wojennymi lub ze służbą wojskową, z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy albo chorobą zawodową, przysługującą z ubezpieczenia wypadkowego, chyba, że rencista osiąga przychód wskazany w części VI – bez względu na jego wysokość, z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem m.in. w obozach koncentracyjnych, ośrodkach zagłady, miejsca odosobnienia, przyznaną na podstawie art. 12 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatanach oraz niektórych osobach, będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, a także z rentą z tytułu niezdolności do pracy przyznaną na podstawie ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach, przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rur uranu i batalionach budowlanych. Odwołująca nie zapoznała się z pouczeniami, zawartymi na odwrotnej stronie decyzji (decyzja z dnia 26 marca 2007 r., znak: (...) k. 57 a.r., zeznania odwołującej k. 21-23 a.s.).

W dniu 31 sierpnia 2007 r. Szpital (...) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w W. wystawił ubezpieczonej A. M. świadectwo pracy, w którym potwierdził, że w okresie od dnia 4 sierpnia 2000 r. do dnia 31 sierpnia 2007 r. odwołująca była zatrudniona w ww. placówce medycznej w wymiarze pełnego etatu na stanowisku salowej. Powyższy stosunek pracy ustał w wyniku rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem dokonany przez pracownika w związku z przejściem na emeryturę (art. 30 § 1 pkt. 2 k.p.). W związku z powyższym, decyzją z dnia 6 września 2007 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. przyznał A. M. emeryturę od dnia 1 września 2007 r., tj. od ustania zatrudnienia (świadectwo pracy z dnia 31 sierpnia 2007 r. k. 77-79, decyzja z dnia 6 września 2007 r., znak: (...), k. 86 a.r.).

W dniu 19 lutego 2016 r. A. M. złożyła w organie rentowym pismo informujące, że od dnia 1 czerwca 2004 r. pobiera rentę rodzinną. Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w piśmie z dnia 14 kwietnia 2016 r. potwierdził tę okoliczność (pismo z dnia 19 lutego 2016 r., pismo z dnia 14 kwietnia 2016 r. – dokumentacja zgromadzona w aktach rentowych odwołującej, zeznania odwołującej k. 21-23 a.s.).

Decyzją z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...), organ rentowy z urzędu wstrzymał odwołującej wypłatę emerytury od dnia 1 maja 2016 r., tj. od najbliższego terminu płatności. Jednocześnie decyzją z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...), Zakład

Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. zobowiązał ubezpieczoną A. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 46.983,56 zł i odsetek za okres od dnia 28 maja 2013 r. do dnia 11 lipca 2016 r., tj. do dnia wydania decyzji w kwocie 6.866,53 zł (decyzja z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...), decyzja z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...)) – dokumentacja zgromadzona w aktach rentowych odwołującej).

Następnie decyzją z dnia 5 września 2016 r., znak: (...), Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. zmienił decyzję z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...) w zakresie ustalenia okresu odsetek. Organ rentowy stwierdził, że odwołująca pobrała nienależnie świadczenia za okres od dnia 1 września 2007 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r. w łącznej kwocie 121.462,13 zł z powodu pobierania dwóch świadczeń jednocześnie, tj. emerytury i policyjnej renty rodzinnej. Wobec powyższego, organ rentowy zobowiązał odwołującą do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 maja 2013 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 46.983,56 zł i odsetek za okres od dnia 28 maja 2013 r. do dnia 18 lutego 2016 r., tj. do dnia następującego przed dniem złożenia wniosku w kwocie 5.651,08 zł. Wskazał także, że nienależnie pobrane świadczenia za okres od dnia 1 września 2007 r. do 30 kwietnia 2013 r. w kwocie 74.478,57 zł nie podlegają dochodzeniu (decyzja z dnia 5 września 2016 r., znak: (...)) - dokumentacja zgromadzona w aktach rentowych odwołującej).

Od decyzji z dnia 11 maja 2016 r., znak: (...), A. M. złożyła odwołanie do tut. Sądu, inicjując tym samym niniejsze postępowanie (odwołanie z dnia 16 sierpnia 2016 r. k. 2-5 a.s.).

Powyższy stan faktyczny, Sąd Okręgowy ustalił na podstawie dowodów z dokumentów zawartych w aktach niniejszej sprawy, jak również w aktach rentowych odwołującej. Zdaniem Sądu, powołane wyżej dokumenty, w zakresie w jakim Sąd oparł na nich swoje ustalenia są wiarygodne, wzajemnie się uzupełniają i tworzą spójny stan faktyczny. Nie były one przez strony kwestionowane w zakresie ich autentyczności i zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy, a zatem okoliczności wynikające z treści tych dokumentów należało uznać za bezsporne i mające wysoki walor dowodowy. W związku z tym Sąd uznał materiał dowodowy za wystarczający do wydania rozstrzygnięcia w sprawie. Za wiarygodne, Sąd Okręgowy uznał również zeznania odwołującej A. M. (k. 21-23 a.s.), jako że były one logiczne, spójne, a nadto korespondowały z materiałem rzeczowym zgromadzonym w sprawie.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie A. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...) jest niezasadne i jako takie podlega oddaleniu.

Przedmiotem niniejszego postępowania była zasadność decyzji organu rentowego z dnia 11 lipca 2016 r., na podstawie której organ rentowy zobowiązał A. M. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za okres od dnia 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. w kwocie 46.983,56 zł i odsetek za okres od dnia 28 maja 2013 r. do dnia 18 lutego 2016 r., tj. do dnia następującego przed dniem złożenia wniosku w kwocie 5.651,08.

Zgodnie z treścią przepisu art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.) w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń – wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. Stosownie zaś do treści art. 138 ust. 1 ww. ustawy osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu. W myśl ust. 2 tego przepisu za nienależnie pobrane świadczenia w rozumieniu ust. 1 uważa się świadczenia wypłacone pomimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania, a także świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2016 r., poz. 963 ze zm.) w analizowanym zakresie zawiera analogiczne regulacje (art. 84 ust. 2 i 3). Do żądania odsetek od pobranego nienależnie świadczenia ma zastosowanie art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, który stanowi, że osoba, która pobrała nienależne

świadczenie z ubezpieczeń społecznych, jest obowiązana do jego zwrotu wraz z odsetkami w wysokości i na zasadach określonych przepisami prawa cywilnego, z uwzględnieniem ust. 11.

Zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze podkreśla się, że koniecznym jest rozróżnienie świadczenia nienależnie pobranego od świadczenia nienależnego. Każde świadczenie nienależnie pobrane jest nienależne, ale nie działa tu reguła odwrotna. Świadczenie zawyżone wskutek błędu organu rentowego jest nienależne (co najmniej częściowo), ale w przypadku braku zajścia przesłanek określonych w art. 138 ust. 2 pkt. 1 – 2 nie będzie stanowiło świadczenia nienależnie pobranego. Zwrotu świadczeń nienależnych, niebędących świadczeniami nienależnie pobranymi, ZUS można dochodzić na zasadach ogólnych (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 1984 r., III UZP 20/84, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 1985 r., II URN 98/85).

W realiach rozpoznawanej sprawy, wnioskodawczyni od dnia 1 maja 2013 r. do 30 kwietnia 2016 r. równocześnie pobierała rentę rodzinną po zmarłym synu D. M. oraz emeryturę, które to świadczenia były jej wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W.. W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega więc wątpliwości, że przedmiotowa emerytura za ww. okres czasu została wypłacona przez organ rentowy wnioskodawczyni pomimo zaistnienia okoliczności powodujących brak podstaw do jej wypłaty.

Drugim warunkiem, który musi zostać spełniony, aby świadczenie mogło zostać uznane za pobrane nienależnie, a zatem podlegające zwrotowi jest świadomość osoby przyjmującej to świadczenie o braku prawa do jego pobierania, płynąca ze stosownego pouczenia. Wiele też dotyczących formy pouczenia sformułował Sąd Apelacyjny w Rzeszowie w wyroku z dnia 20 kwietnia 1995 r., (III AUr 110/95), stwierdzając, że obowiązek pouczenia spoczywa na organie rentowym, samo zaś pouczenie powinno być wyczerpujące i zawierać informację o obowiązujących w dniu pouczenia zasadach zawieszalności prawa do świadczeń. Pouczenie nie może być abstrakcyjne, obciążone brakiem konkretności, a w szczególności nie może odnosić się do wszystkich hipotetycznych okoliczności powodujących ustanie prawa do świadczeń (takie pouczenie nie mogłoby zostać uznane za należyte i rodzące po stronie świadczeniobiorcy obowiązek zwrotu świadczenia). Obok powyższych uwag wysunięto również tezę, że pouczenie zamieszczane standardowo w decyzjach organu rentowego, dotyczące wszystkich możliwych sytuacji, nie może być w odniesieniu do konkretnego świadczenia uznane za należyte w przypadku, gdy przytacza ono jedynie przepis ustawy, bez prób jego wyjaśnienia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2007 r., I UK 90/07).

Konsekwencją braku pouczenia jest niemożność nałożenia obowiązku zwrotu nienależnie pobranego świadczenia. Należy przy tym pamiętać, że wymóg pouczenia ma charakter formalny. Oznacza to, że osoba, której umożliwiono zapoznanie się ze stosowną informacją (pouczeniem), nie może zasłaniać się okolicznością faktycznego braku zapoznania się z tą informacją. Nieodczytanie pouczenia znajdującego się na odwrotnej stronie decyzji przyznającej świadczenie (co jest sytuacją nagminną) obciąża świadczeniobiorcę. Na gruncie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin wyrażono w orzecznictwie pogląd, że obowiązek zwrotu obciąża tylko tego, kto przyjął świadczenie w złej wierze wiedząc, że mu się ono nie należy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 września 1996 r., III AUr 105/96). Jednocześnie jednak w doktrynie wyrażono pogląd, że akcentowanie elementu świadomości, premedytacji przy pobraniu świadczenia, które nie przysługiwało (lub przysługiwało w mniejszej wysokości) jest jedynie częściowo słuszne. Chociaż bowiem w art. 138 ust. 2 pkt. 2 podkreśla się świadomość wprowadzenia organu rentowego w błąd, to w art. 138 ust. 2 pkt. 1 mowa jest już tylko o stosownym pouczeniu. Wyrażono przy tym pogląd, że należy bronić stanowiska o formalnym charakterze wymogu pouczenia, ponieważ uznanie przeciwnie spowoduje, że każda osoba, o której mowa w art. 138 ust. 2 pkt. 1, zwolni się z obowiązku zwrotu świadczenia składając oświadczenie, że nie zapoznała się z pouczeniem bez złej woli. Jeśli więc zaakceptować uzależnienie „nienależnego pobrania” od złej wiary świadczeniobiorcy, to w kontekście art. 138 ust. 2 pkt. 1 będzie ona domniemana w razie dokonania skutecznego pouczenia. Okoliczność, czy ubezpieczony miał świadomość, że pobiera nienależne świadczenie, może w określonych sytuacjach wpływać jedynie na wysokość zwrotu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 marca 2006 r., I UK 161/05).

Mając na uwadze powyższe, stwierdzić należy, że w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nieprawdziwe okazały się twierdzenia wnioskodawczyni, że nie została ona prawidłowo pouczona przez organ rentowy

o obowiązku poinformowania organu o pobieraniu innego świadczenia. W pkt. IV i V pouczenia, stanowiącego integralną część decyzji z dnia 26 marca 2007 r., znak: (...), przyznającej wnioskodawczyni emeryturę, organ rentowy wskazał, że osoba, która nienależnie pobrała świadczenia jest zobowiązana do ich zwrotu. Za nienależnie pobrane świadczenia uważa się m.in. świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności, powodujących ustanie lub zawieszenie do nich prawa albo wstrzymanie wypłaty w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania. W razie zaś zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej świadczeń emerytalno-rentowych organ rentowy wypłaca jedno ze świadczeń – wyższe lub wybrane przez emeryta – rencistę. Z kolei zasada wypłaty jednego świadczenia nie dotyczy zbiegu uprawnień do emerytury z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z działaniami wojennymi lub ze służbą wojskową, z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, w drodze do pracy lub z pracy albo chorobą zawodową, przysługującą z ubezpieczenia wypadkowego, chyba, że rencista osiąga przychód wskazany w części VI – bez względu na jego wysokość, z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z pobytem m.in. w obozach koncentracyjnych, ośrodkach zagłady, miejsca odosobnienia, przyznaną na podstawie art. 12 ust. 2 pkt. 1 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach, będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego, a także z rentą z tytułu niezdolności do pracy przyznaną na podstawie ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach, przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rur uranu i batalionach budowlanych. W toku postępowania odwołująca sama przyznała, iż nie zapoznała się z pouczeniami, zawartymi na odwrotnej stronie ww. decyzji.

Sformułowania zawarte we wskazanej powyżej informacji są jasne i zrozumiałe, nie wymagają ani posiadania specjalistycznej wiedzy ani wykształcenia. Wynika z nich m.in. to, że w razie zbiegu u jednej osoby prawa do dwóch lub więcej świadczeń emerytalno-rentowych (w tym przypadku emerytury i renty rodzinnej) organ rentowy wypłaca jedno ze świadczeń – wyższe lub wybrane przez emeryta – rencistę. Wyjątki wskazane w dalszej części pouczenia nie dotyczą natomiast zbiegu prawa do emerytury z prawem do renty rodzinnej, a jedynie z prawem do określonego rodzaju renty z tytułu niezdolności do pracy. Jasne i zrozumiałe pouczenia znajdowały się również we wszystkich decyzjach doręczanych wnioskodawczyni przez ZUS, poczynając od decyzji z dnia 26 marca 2007 r., poprzez późniejsze decyzje organu rentowego dotyczące świadczenia emerytalnego. Wskazywano w nich również, że emeryt, rencista ma obowiązek powiadomić Zakład Ubezpieczeń Społecznych o wszelkich okolicznościach mających wpływ na prawo lub wysokość świadczeń, wskazanych w pouczeniu w decyzji przyznającej emeryturę lub rentę oraz w decyzjach o przeliczeniu lub o podwyższeniu świadczenia (lub w innej formie pisemnej, którą otrzymał). W ocenie Sądu niewątpliwie niezasadnym byłoby również oczekiwanie, aby pouczenie o okolicznościach, których wystąpienie spowoduje brak prawa do świadczeń, odnosiło się indywidualnie do pobierającego świadczenie, gdyż nie da się przewidzieć, które z okoliczności przewidzianych w licznych przepisach wystąpią u konkretnego świadczeniobiorcy.

Na marginesie już tylko podkreślić należy, że odwołująca w swoich zeznaniach złożonych na rozprawie w dniu 27 października 2016 r. napytanie Sądu wskazała, że w ogóle nie czytała pouczeń na decyzjach ZUS, a zatem nie może powoływać się na okoliczność, że pouczenia te były nie jasne czy nie wystarczające.

Zdaniem Sądu udzielone A. M. przez organ rentowy (wielokrotnie) pouczenie było wystarczające. O tym, że wnioskodawczyni jest w stanie zrozumieć opisane wyżej pouczenia świadczy również fakt, że potrafi szybko zauważyć i zareagować na niekorzystne dla siebie decyzje organu rentowego i właściwie uzasadnić swoje roszczenia, o czym świadczy m.in. treść sformułowanego w niniejszej sprawie odwołania. W tym stanie rzeczy należało uznać, że wypłacone ubezpieczonej w okresie od dnia 1 maja 2013 r. do dnia 30 kwietnia 2016 r. świadczenie emerytalne w kwocie 46.983,56 zł wraz z odsetkami za okres od dnia 28 maja 2013 r. do dnia 18 lutego 2016 r., tj. do dnia następującego przed dniem złożenia wniosku w kwocie 5.651,08 zł, było świadczeniem nienależnym rozumieniu art. 138 ust. 2 ustawy emerytalnej oraz że zaistniały wszystkie - określone w powyższych przepisach - niezbędne przesłanki do jego zwrotu.

Reasumując, stwierdzić należy, że zaskarżona decyzja organu rentowego w przedmiocie zwrotu nienależnie pobranego świadczenia emerytalnego jest prawidłowa. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1

k.p.c. oraz powołanych powyżej przepisów, oddalił odwołanie A. M. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w W. z dnia 11 lipca 2016 r., znak: (...), o czym orzekł w sentencji wyroku.